

SÖZ VE YAZI
SESSİZLİKTEN ÇIĞLIĞA

LOUIS LAVELLE

ÇEVİREN
IŞIK ERGÜDEN

LOUIS LAVELLE

Fransa, Saint-Martin-de-Villereal doğumlu (1883). Lyon Üniversitesi felsefe bölümünü tamamladı (1909). Léon Brunschvicg'in ve Henri Bergson'un derslerine katıldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Verdun'da esir alındı ve Giessen kampında tutsak olarak kaldı (1916-1918). Bu kampta ilk notlarını aldığı doktorasını tamamladı (1922). Lycées Condorcet, Louis-le-Grand ve Henry IV'te öğretmenlik yaptı (1919-1932). Sorbonne (1932-1934) ve College de France (1941-1951) ile beraber birçok üniversitede dersler verdi. Parranquet'te öldü (1951). Başlıca eserleri: *La Dialectique de l'éternel présent* (1922), *De l'Être* (1928), *De l'Acte* (1937), *L'Erreur de Narcisse* (1939); *Le Mal et la Souffrance* (1940); *Du Temps et de l'Eternité* (1945), *De l'Âme Humaine* (1951).

IŞIK ERGÜDEN

İstanbul'da doğdu (1960). Galatasaray Lisesi mezunu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. Siyasi faaliyetleri nedeni ile 1979-91 yılları arasında cezaevinde yattı. Redaktör ve editör olarak da çalışan Ergüden, aralarında Bataille, Baudrillard, Foucault, Levinas, Guattari gibi isimlerin yer aldığı pek çok yazar ve düşünürü Türkçeye kazandırdı. Başlıca eserleri: *Sessizliğin Anarşisi* (2001), *Kurgusuz ve Yaşanmamış* (2012); *Zifir Olsun!* (2018); Levinas, *Tanrı, Ölüm ve Zaman* (2011); *Sözler, Yazılar, Sorular* (2014); Guattari, *Kaçış Çizgileri* (2014); Althusser, *Marx İçin* (2015); Georges Bataille, *Lanetli Pay* (2017); Balibar vd., *Kapital'i Okumak* (2017); Bourdieu, *Karşı Ateşler 2* (2018), Saramago, *Körlük* (2019); Bergson, *Madde ve Bellek* (2020); Bové, Luneau, *Sivil İtaatsizliğe Çağrı* (2021).

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
SÖZÜN VE YAZININ MEVCUT TEHLİKELERİ ÜZERİNE	
BİRİNCİ KISIM	15
DİL	
1. ŞEYLERE İSİM VERMEK	17
2. DÜŞÜNCE İLE DİL ARASINDAKİ MESAFE	24
3. ÇIĞLIKTAN FİKRE	33
İKİNCİ KISIM	45
SES	
1. SOLUK	47
2. ÇOCUĞUN CIVILDAMASI	53
3. İŞİTMEYLE GÖRMENİN KARŞILAŞTIRILMASI	59
ÜÇÜNCÜ KISIM	63
SÖZ	
1. SÖZÜN ÖZELLİKLERİ	65
2. KELAM	70
3. DİYALOG	75
DÖRDÜNCÜ KISIM	85
SESSİZLİK	
1. SESSİZLİK ATMOSFERİ	87
2. SESSİZLİK ÇEŞİTLERİ	92
3. DİNSEL SESSİZLİK	96

BEŞİNCİ KISIM	103
YAZI	
1. ZAMANSALIN İÇİNDEKİ SONSUZ	105
2. SÖZLE YAZININ KARŞILAŞTIRILMASI	112
3. YAZARIN BENİ	118
ALTINCI KISIM	125
OKUMA	
1. OKUMAK VE YAZMAK	127
2. DOLU DOLU BİR YALNIZLIK	133
3. OKUMANIN KURALLARI	140
SONUÇ	149
ESİNLENME DİSİPLİNİ ÜZERİNE	
DİZİN	155

GİRİŞ

SÖZÜN VE YAZININ MEVCUT TEHLİKELERİ ÜZERİNE

I

Dünyanın bunca büyük altüst oluşlara maruz kaldığı, ulusların biçim değiştirdiği, toplumların yeni bir denge aradığı, bütün insanlığın yazgısının her bir kişide sorgulandığı bu dönemde, sözün ve yazının özünü tanımlama çabası, görüldüğü kadarıyla, gayet önemsiz bir konuyla zihni meşgul etmektir. Kaygılarımızı unutmamızı sağlayacak bir oyalamaca değil midir bu? En ivedi ve en cesaret gerektiren görevlerle cesurca yüzleşmek yerine, kendi oyunundan aldığı zevki hiçbir şey bozmasın diye, en uçarı temayı seçen düşüncenin bir tür kaçışı mıdır?

Fakat söz ve yazı insanların düşüncelerini birbirlerine aktarmalarını sağlayan araçlardır: İnsanlar bunlar aracılığıyla birbirleri üzerinde etkide bulunur; herhangi bir bilincin içinde gizlice doğmuş ve bu bilinçte utangaç birer olasılık olan herhangi bir fikir, bir arzu, aniden bu bilinçten kaçarak kim bilir hangi incelikli gerçekliği edininip başka bilinçlere nüfuz eder ve orada bedenleri de peşinden sürükleyen esrarengiz bir hareket meydana getirir. En kargaşalı ve en şiddetli dönemlerde sözle yazının eylemi en güçlü olur ve bunların kötüye kullanımı bize başlangıçtaki yönelimlerini ve tanrısal kökenlerini unutturabilir. Böylesi bir durumda, sözün ve yazının saf kullanımına ancak her türlü tutkudan azade en iradeli varlıklar erişebilir. İnsanlar her bilinci kateden bütün bu gizli parıltıları söz ve yazı sayesinde ele geçirmeyi başarıp herkeste müşterek bir ışık atmosferine ancak böyle dö-

DİZİN

A

ân 13, 19, 29, 31, 41, 50, 51, 54, 57, 59, 62, 74, 76, 90, 105, 106, 107, 108, 110, 115, 117, 121, 124, 127, 143, 144, 147, 149, 150, 151
anı nesnesi 34
anlam 25, 26, 33, 37, 42, 52, 59, 61, 62, 70, 72, 73, 74, 83, 87, 95, 97, 134, 143, 146
Antik düşünürler 40, 99
arzu 11, 34, 48, 55, 81; ~ nesnesi 34
aşk 23, 137, 152
Atinalı Apollodoros 99
Aziz Pavlus 73

B

bağış sessizliği 92
batıl inanç 108, 117
beden(ler) 22, 23, 26, 33, 37, 38, 41, 47, 48, 52, 53, 55, 58, 60, 61, 62, 66, 68, 70, 74, 79, 90, 92, 109, 110, 115, 123, 151; ~in bariyerleri 33; ~in hareketlerini 53
bellek 87, 106, 108, 109, 110, 121
bencillik 55
Aziz Benoit 96

B

Bergson 24
biçim 11, 26, 39, 40, 41, 48, 70, 123
bilgelik 68
bilgi 4, 23, 100, 121, 137, 144, 145
bilim 12
bilinç(ler) 11, 19, 21, 23, 25, 26, 30, 39, 42, 50, 51, 52, 58, 60, 71, 72, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 88, 90, 97, 109, 110, 118, 119, 121, 130, 135, 140, 142; bireysel ~ 21

birey 21, 29, 39, 40, 62, 90, 110, 119
büyülü sözler 65

C

Saint-Cyran 116

Ç

çağrışım gücü 34
çileci sessizlik 96
çocuk 53, 54, 55, 66, 67, 75

D

de Gourmont, Remy 123
Delacroix 150
deneyim 140
Descartes 120, 145
dil(ler) 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 65, 71, 72, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 88, 87, 90, 94, 96, 97, 99, 145, 154; ~ disiplini 13; ~in birliği 29; ~in doğuşu 35; ~in gücü 65; ~in icadı 22; ~in kullanımı 26
dinlemek 67, 83
dinsel sessizlik 99
disiplin 67, 92, 99, 142; ~ sessizliği 92
diyalektik 76, 81
doğa 21, 22, 47, 56, 65, 66, 68, 99, 119, 133, 138
doğurucu edim 42
duygu(lar) 19, 25, 28, 33, 34, 39, 40, 43, 56, 60, 66, 71, 72, 75, 77, 78, 79, 89, 90, 93, 98, 99, 123, 127, 135, 137, 138; ~in ifadesi 89

duygudaşlık 72, 79, 80, 91, 135
 dünya 20, 21, 27, 28, 31, 33, 38,
 41, 42, 49, 51, 53, 54, 62, 70, 71,
 72, 77, 88, 90, 122, 123, 124, 127,
 128, 130, 135, 138, 140, 147
 düşünce(ler) 11, 12, 13, 18, 19, 20,
 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,
 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 47,
 48, 49, 57, 62, 65, 66, 67, 68, 69,
 70, 71, 72, 73, 77, 78, 79, 80, 81,
 82, 83, 87, 88, 89, 91, 94, 95, 96,
 98, 105, 108, 109, 110, 111, 112,
 113, 115, 116, 117, 121, 123, 128,
 127, 129, 131, 133, 134, 136, 138,
 139, 140, 141, 142, 144, 146, 149,
 152; ~ akışı 111; ~in özdeşliği 20
 düşünme 22, 51, 65, 129, 152

E

Emerson 129
 esin 67, 71, 73, 101, 109, 128, 149,
 150, 151, 152, 153
 evren 17, 18, 21, 30, 36, 37, 39, 53,
 70, 72, 76, 117, 118, 119, 134,
 146, 150; ~in temsili 21
 evrensel dil 30
 eylem 11, 18, 19, 20, 22, 23, 26, 32,
 38, 41, 42, 43, 47, 48, 50, 51, 52,
 57, 60, 61, 62, 66, 69, 67, 71, 72,
 78, 90, 93, 107, 108, 112, 113,
 115, 116, 117, 121, 122, 123, 124,
 138, 149, 153

F

France, Anatole 25
 fikir(ler) 11, 19, 25, 26, 34, 39, 40,
 56, 60, 69, 77, 79, 80, 108, 109,
 110, 117, 127, 136, 141, 142, 144,
 149, 150, 152
 Filon 100

G

geçmiş 25, 34, 100, 106, 113, 122,
 133, 144, 145
 gerçeklik 27, 29, 34
 Gnostikler 99
 görme 59, 60, 61, 62, 89
 görsel işaretler 59
 görünür dünya 42, 62

gösteri 70, 112
 gülmek 58
 gündelik hayat: 133; ~ın akışı 115

H

hakikat 19, 65, 81, 82, 110, 134,
 154; ~ gücü 31
 hayalgücü 38, 43
 hayat deneyimi 30, 135
 hayranlık sessizliği 92

İ

içgüdü 53, 54, 56,
 içsel: ~ edim 42; ~ diyalog 93, 130;
 ~ güçler 69; ~ yaşam 37
 idrak 36
 ifade 12, 13, 19, 21, 24, 25, 26, 29,
 30, 31, 32, 35, 37, 38, 39, 40, 41,
 42, 48, 51, 55, 57, 60, 61, 66, 72,
 75, 77, 79, 80, 88, 89, 90, 92, 93,
 94, 95, 98, 105, 109, 110, 111,
 114, 121, 130, 151
 ihtiyat sessizliği 92
 ikili toplum 21
 iletişim 4, 12, 19, 20, 21, 27, 29, 30,
 32, 40, 41, 42, 49, 54, 55, 56, 66,
 69, 75, 76, 77, 82, 83, 88, 91, 93,
 95, 97, 113, 129, 135, 137
 imge 13, 34, 39, 79, 40, 94, 121,
 127, 139, 151
 insan: ~ bilinci 25; ~ın doğası 56; ~
 iradesi 30
 insanlığın bilinci 30, 142
 irade 13, 22, 23, 30, 31, 50, 56, 57,
 60, 67, 68, 69, 72, 90, 91, 108, 109,
 149, 151, 153,
 isim(ler) 17, 19, 27, 40, 41, 55
 istenç 36, 47, 53, 66, 93; ~in çabası
 47
 işaret 13, 17, 18, 20, 23, 27, 28, 38,
 40, 41, 42, 52, 55, 59, 61, 72, 76,
 77, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 113, 118,
 134, 135, 142, 143, 153
 işitme 37, 50, 51, 52, 59, 61, 62

K

kabul sessizliği 92
 kamusal: ~ dünya 88; ~ söz 81
 kapalılık sessizliği 92

- kaygı 54, 68
kelam 29, 70, 71, 72, 73, 74, 97, 101
kelime(ler) 13, 17, 18, 21, 22, 24, 25,
26, 28, 31, 34, 35, 41, 54, 56, 65,
66, 69, 87, 89, 91, 100, 137, 146;
~in düzeni 31
kin sessizliği 92
kişisel: ~ bilinç 30; ~ dünya 90
İskenderiyeli Klement 73
konuşma 22
küçümseme sessizliği 92
- M**
maddileşmiş düşünce 18
mahremiyet 51, 90
materyalizm 42
Matthieu 96
mekân 22, 35
mesafe 22, 24, 27; ~nin duyuları 61
metafizik 42
Mısır bilgeleri 99
mistik sessizlik 99
modernler 74
Montaigne 119, 122
müzik 62, 127
- N**
nesne(ler) 18, 19, 20, 22, 33, 49, 59,
60, 66, 75, 87, 101, 136, 144
- O**
okuma 4, 79, 95, 105, 107, 116,
125, 128, 129, 130, 131, 133, 134,
135, 136, 137, 138, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 146, 147; ~ âni 107
ortak deneyim 19, 75
- Ö**
öfke sessizliği 92
ölüm 96, 98
özgür 26, 27, 40, 68, 108, 129, 135,
140, 141
özne 53
özsayı 77, 90, 98, 99, 122, 128,
134, 135, 149, 151, 153
- P**
Pascal 41, 145
Pisagorcular 99
- Platon 40, 66, 81, 129
- R**
rıza 23, 55, 57, 83, 92, 100, 118
ruh(lar) 12, 18, 22, 25, 28, 30, 32,
38, 41, 42, 48, 49, 50, 55, 56, 60,
66, 77, 88, 91, 97, 100, 122, 154;
~ hâlleri 32, 50; ~un hareketi 41;
~un sessizliği 94
- S**
saf: ~ anlamlar 117; ~ düşünce 66,
133; ~ tin 100
sahiplenme sessizliği 92
sanat 41, 70, 117, 150, 151
sembol 100
ses(ler) 12, 13, 18, 25, 26, 31, 37,
41, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,
54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 65, 77,
87, 94, 97, 99, 100, 112, 113; ~in
hareketi 41; ~in bileşimi 50; ~ per-
desi 25
sessizlik 13, 31, 62, 68, 85, 87, 89,
87, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98,
99, 100, 101; ~ disiplini 13, 67
sevgi 90, 134
simge 20, 43
Sokrates 70
soluk 48, 49, 60, 67, 70, 78, 135
sonsuzluk 105, 106, 124
soyut 39, 40, 43, 66, 88, 113; ~ ke-
limeler 21
Spinoza 147
Strabon 99
süre 12, 47, 79, 93, 98, 105, 106,
107, 109, 131, 140, 142, 143, 146
- Ş**
şeyler: ~in anlamı 27; ~in hareketi
41
- T**
taklit 12, 37, 40, 54, 61, 69, 71, 72,
80, 89, 95, 99, 106, 116, 123
Tanrı kelamı 69, 101
tanrısal öz 29
tefekkür 89, 94, 95, 110, 113
tehdit sessizliği 92
ten 19, 38, 66, 71, 151

terim(ler) 19, 22, 88
tin 55
toplum 21, 39, 40, 54, 55, 75

U
ulus(lar) 11

Ü
üslup 13, 95; ~ saflığı 13

V
vaat sessizliği 92
varlık(lar) 12, 25, 28, 34, 37, 41, 47,
48, 51, 55, 61, 70, 71, 80, 88, 93,
98, 113, 117, 128, 133, 137, 150
vurgu 56

Y
yalnızlık 12, 95, 99, 139
yankı 12, 51
yapay işaretler 76
yaratıcı: ~ düşünce 68; ~ güç 35, 40
yaşamdaşlık 24

yazarlık 123
yazı: ~ âni 107; ~nın işlevi 106

Z

zaman 13, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25,
26, 27, 30, 31, 32, 36, 38, 39, 40,
47, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62,
65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 76,
78, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 89, 91,
92, 93, 94, 97, 98, 101, 105, 106,
107, 108, 111, 114, 115, 116, 118,
119, 120, 121, 122, 127, 129, 130,
131, 132, 133, 135, 136, 138, 140,
141, 143, 144, 145, 146, 148, 149,
151, 153; ~ teorisi 105
zihin(ler) 13, 20, 27, 37, 38, 42, 67,
69, 70, 71, 74, 79, 87, 92, 93, 99,
101, 108, 109, 111, 114, 116, 124,
128, 129, 130, 141, 150, 152; ~in
edimi 36
zihinsel yaşantı 49